

KIBRIS KARA SINIR KAPILARININ AÇILIŞININ TOPLUMSAL MÜZAKERELERE ETKİSİ VE KKTC'DE DEVLETLEŞME OLGUSU (2003-2013)

Rüştü YILMAZ*

Öz

23 Aralık 1963 tarihinde Kıbrıs Türk ve Rum toplumlarının eşit egemenliğine dayalı ortak Kıbrıs Cumhuriyeti'nin yıkılmasından günümüze geçen yarım asırlık sürede de toplumlararası görüşmelerden herhangi bir sonuç alınamamıştır. Görüşmelerin olumsuz neticelenmesi ve Kıbrıs Rum tarafının uzlaşmaz tutumu Kıbrıs Türklerini kendi devletlerini kurmaya yöneltmiştir. Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti tek yanlı bir kararla sınır kapılarını 23 Nisan 2003 tarihinde Güney Kıbrıs Rum Yönetimi vatandaşlarına açmıştır. Sınır kapılarının açılmasıyla her iki toplum da karşı taraf hakkında kendilerine anlatılanlarla gerçek durumu karşılaştırma imkânı elde etmişlerdir. 24 Nisan 2004 referandumu sonrası kendilerine verilen sözlerin tutulmadığını gören KKTC vatandaşları her geçen gün devletlerine sahip çıkmanın gerekliliğini daha iyi anlamaya başlamışlardır. Bu makalede konu detaylarıyla incelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Kıbrıs Kara Sınır Kapıları, Annan referandumu, Kıbrıs müzakereleri.

THE EFFECT OF OPENING CYPRUS LAND BORDERS TO INTERCOMMUNAL NEGOTIATIONS AND TRCN'S STATE-MAKING PHENOMENON (2003-2013)

Abstract

Subsequent to the demolition of Republic of Cyprus on 23rd, December 1963, which was founded by Turkish and Greek Cypriots on the basis of the equal sovereignty, the intercommunal negotiations have been so far fruitless. The fact that the negotiations have resulted with no positive result and due to the negative manner of the Greek Cypriots have directed Turkish Cypriots to establish their own nation. Turkish Republic of Northern Cyprus has opened the borders for the Greek Cypriots on 23rd, April 2003. As soon as the doors mutually have been opened, then both parties have got the opportunities to see, and to compare the actual positions. After 24th April 2004 referendum, TRNC citizens regarding that the promises were not carried out have started perceiving the value and the necessity of possessing their own nation. This article has focused on this topic in detail.

Keywords: Turkish Republic of Northern Cyprus, Cyprus Border Gates, Annan Referendum, Cyprus negotiations.

* Doktora Öğrencisi, Ankara Üniversitesi, Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Anabilim Dalı, (muternet@hotmail.com).

Giriş

Tarihi süreç içerisinde birçok medeniyete ev sahipliği yapan Kıbrıs Adası, coğrafi konumu nedeniyle geçmişten günümüze önemini yitirmemiştir. Osmanlı Devleti tarafından 1571 yılında fethedilen Kıbrıs Adası'nda, Türkler ve Rumlar birlikte yaşamaya başlamıştır. Kilisenin önderliğinde Kıbrıslı Rumların 1821 Yunan Mora isyanına destek vermesi sonucu Kıbrıs Türk ve Rum toplumları ilk kez karşı karşıya gelmiş ve birbirlerine karşı güvensizlik duymaya başlamıştır¹. Kıbrıs Adası'nın yönetiminin 1878 yılında İngiltere'ye devredilmesi ile beraber Rumların "Enosis" istekleri güçlenmiştir. Bu yüzden Adada yaşayan Türklere karşı şiddet ve tahrik hareketlerine başlanılmıştır. Bu saldırılar ve tahriklerin belli başlıları 1894 tarihinde Baf'ta, 1895'te Tahtakale Mahallesi'nde (Lefkoşa), Vitsada'da, Vadili'de, 1903'te Kalavaç'ta, 1906'da Paşaköy'de, 1907'de Lefke, Angastina ve Akarsu'da, 1908'de Akatu, Geçitkale ve Ayakebir'de (Dilekkaya), 1911'de Lefkoşa'da ve 1912'de Hamitköy, Abohor (Cihangir), Limasol, Lefkoşa, Monağra, Perapedi, Lefke, Larnaka, İstinco, Topçuköy, Ayermola (Şirinevler)'da gerçekleştirilmiştir. 1912 yılında Rumların neden olduğu Hamit Mandraları (Hamitköy) ve Limasol olaylarında Türklerle Rumlardan ölenler ve yaralananlar olmuştur².

Birinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla beraber İngiltere 5 Kasım 1914 tarihinde adayı ilhak ettiğini açıklamıştır. Osmanlı Devleti'nin yıkılması sonrası 1923 yılında kurulan Türkiye Cumhuriyeti Lozan Barış Antlaşmasınının 16, 20 ve 21. maddeleri ile bu ilhakı tanımak zorunda kalmıştır³. Ancak Kıbrıs Rumları, Kıbrıs'ın günün birinde Yunanistan'a katılması fikrini hiçbir zaman akıllarından çıkarmamıştır. Her fırsatta Enosis hayallerini gerçekleştirmek için ayaklanmışlardır. Bunlardan birisi de 21 Ekim 1931 tarihinde İngilizlerce bastırılan ayaklanmadır⁴. Yunanistan'da Kıbrıs'a sahip olma yolunda duyduğu büyük hevesle İkinci Dünya Savaşı'nda müttefiklerin yanında yer alarak Kıbrıs'ın kendisine bırakılacağını ümit etmiştir. Fakat savaş sonunda umduğunu bulamamıştır. Yunanistan'ı Kıbrıs konusunda asıl heyecanlandıran olay, 1947 Paris Anlaşması ile Oniki Ada'nın kendisine verilmesidir⁵. Yoğun *Enosis*

1 İsmail Şahin, *Kıbrıs Başpikoposluğu (1571-1821)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2005, s.140.

2 Vehbi Zeki Serter, *Kıbrıs'ta Rum-Yunan Saldırıları ve Soykırım*, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Merkezi Yayınları, Ankara, 2008, s.s.7-8.

3 Süleyman Özmen, *Avrasya'nın Kıvrılma Noktası Kıbrıs*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2007, s.s.69-70. Türkiye'nin Lozan'da Kıbrıs'ın İngiltere tarafından ilhak kararını niçin tanıdığı için bkz. Mustafa Tarakçı, *Kıbrıs Barış Harekâtı*, Hiperlink Yayınları, İstanbul, 2010, s.s.34-40.

4 Ayrıntılı bilgi için bkz. Zafer Çakmak, *Kıbrıs'ta İsyan*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2009, s.s.87-132.

5 Sebahattin Özel, *"Birinci Dünya ve Milli Kurtuluş Savaşları ile Sonrasında Kıbrıs Türkleri'nin Genel Durumu"*, Haz.: Ali Ahmetbeyoğlu-Erhan Afyoncu, *Dünden Bugüne Kıbrıs Meselesi*, Tarih ve Tabiat Vakfı (TATAV) Yayınları, İstanbul, 2001, s.168.

propagandası sonrasında Yunanistan parlamentosu 27 Şubat 1947 tarihinde oybirliği ile aldığı bir kararla “Yunanistan’ın Kıbrıs’la Birleşmesi” gerektiğini kabul ederek bunu tüm dünyaya ilân etmiştir⁶.

İngiltere’nin İkinci Dünya Savaşı sonrasında Kıbrıs’tan çekilmeye karar vermesiyle de Rumların *Enosis* gayretleri artmaya başlamıştır. Bunda İngiliz yönetimince yapılan bazı uygulamaların etkisi fazla olmuştur. Rumlar *Enosis* ülkülerinin önünde Adada yaşayan Türkleri engel görmüşlerdir. Rumların ve Yunanistan’ın bu konudaki tutumları Adada var olan barışın yerini şiddet, kavga ve katliamlara bırakmıştır⁷.

1950’li yıllardan itibaren Kıbrıs’ta yaşayan Türk nüfusu yok etmek için Ada Rumları çeşitli eylemlere başvurmuştur. Kıbrıs Rum saldırılarına karşı Kıbrıs Türkleri direniş göstermişlerdir. Başpiskopos Makarios, 7 Mart 1953 tarihinde Rum Ortodoks Kilisesi önderliğinde yer altı örgütü olan ve *Enosis’i* gaye edinen EOKA (Ethniki Organosis Kibriyon Agoniston-Kıbrıslı Savaşçıların Ulusal Birliği) adlı terör örgütünü kurmuştur⁸. Bu örgüt ilk kanlı eylemini 1 Nisan 1955 tarihinde gerçekleştirmiştir. Türkiye, 1955 yılına kadar Lozan Barış Anlaşmasını gerekçe göstererek statükocu bir politika izlemiştir. Rumların şiddet eylemleri karşısında Volkan, Karaçete, 9 Eylül gibi Ada’da yaşayan Türkleri Rum saldırılarından korumak amacıyla direniş örgütleri kurulmuştur. Bu örgütler 27 Temmuz 1957 tarihinde tek çatı altında birleştirilerek “*Türk Mukavemet Teşkilatı*” (TMT) adını almıştır⁹.

Rum saldırıları sonucunda 1956 ve 1958 yıllarında Lefkoşa dikenli teller ile Baf Kapısı’ndan başlayarak Ermu Sokağı boyunca Mağusa Kapısı’na kadar bölünmüş ve böylece ilk kez halkların kendi tarafları belirginleşmiştir. Aynı şekilde kantonlar halinde yaşanan şehirlerde Türk ve Rum ayrımı yapılması bu tarihlerde başlamıştır¹⁰.

1958 yılında Kıbrıslı Rumların Türklere ve İngilizlere yaptığı saldırılarda belirgin bir artış olmuştur. 11 Şubat 1959 tarihinde Türkiye, Yunanistan ve İngiltere hükümetleri Zürih’te yapılan konferansta bir araya gelerek Türkiye ve Yunanistan’ın himayesinde Kıbrıs Cumhuriyeti’nin kurulmasına karar vermişlerdir. Daha sonra Türkiye, Yunanistan ve İngiltere’nin Dışişleri Bakanlarının ve iki halkın temsilcilerinin katılımıyla, Londra Konferansı başlamış, Garanti ve İttifak Anlaşmaları imzalanmıştır¹¹. 16 Ağustos 1960 tarihinde Kıbrıs Cumhuriyeti bağımsız ve egemen bir devlet olarak ilan edilmiştir. Başpiskopos

6 Robert Stephens, *Cyprus- A Place Of Arms*, Pall Mall Press Yayınları, Londra, 1966, s.30.

7 Serter, *a.g.e.*, s.IX.

8 Ulvi Keser, *Kıbrıs’ta Yeraltı Faaliyetleri ve Türk Mukavemet Teşkilatı*, IQ Kültür, Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2007, s.s.47-50.

9 *A.g.e.*, s.220, s.234. “TMT’nin kuruluş günü olarak 1 Ağustos 1958 tarihi alınır. Bu tarih TMT’nin Türkiye tarafından benimsenip kabul görmesinin ve bütün ada sathına yayılarak örgütlenmesini tamamladığı tarihtir.” *a.g.e.*, s.234.

10 Ata Atun ile 4 Temmuz 2013 tarihinde Gazimağusa’da yapılan görüşme.

11 Sabahattin İsmail, *150 Soruda Kıbrıs Sorunu*, Kastaş Yayınları, İstanbul, 1998, s.s.52-55.

Makarios Cumhurbaşkanı, Dr. Fazıl Küçük ise Cumhurbaşkanı yardımcısı seçilmiştir¹².

Uluslararası toplumun baskısı ve özellikle garantör devletlerin çıkarları doğrultusunda kurulan Kıbrıs Cumhuriyet yetkileri kısıtlanmış bir devlet olarak kurulmuştur. Kıbrıs Cumhuriyeti'ni oluşturan halklardan Kıbrıs Türkleri Türkiye'nin, Kıbrıs Rumları da Yunanistan'ın etkisinden kurtulamamıştır. AnayasadakurulmasıöngörülendevletinorganlarıKıbrısTürkveRumtoplumları tarafından uzlaşma kültürü sağlanılamaması nedeniyle oluşturulamamıştır. Millet ögesinden yoksun Kıbrıs Cumhuriyeti ise kuruluşundan sadece üç yıl gibi kısa bir süre sonra Kıbrıs Rumlarının *Akritas Planı*'ni¹³ uygulamaya koymasıyla 21 Aralık 1963 tarihinde sona ermiştir¹⁴. İki ayrı tarihi geçmişe, ayrı kültüre ve ayrı halka dayanan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kısa ömürlü olmasını Niyazi Kızılyürek, "*Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti*" isimli eserinde kurulduğu gün "*bayrağı için ölecek bir tek vatandaşının bile olmadığı*" sözleri ile ifade etmiştir. Makarios, "*Anlaşmalar bir devlet yaratmıştır, bir ulus değil*" diyerek Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kuruluşunu küçümsediğinde onunla hemfikir olan Rauf Raif Denktaş "*Makarios doğru söylüyor*" demiştir¹⁵. Özellikle, Ada Rumlarının bitmeyen *Enosis* istekleri ve yöneticilerinin bu konudaki kararlı tutumları bu konuda belirleyici etken olmuştur. *Akritas Planı*'nin uygulamaya konulması sonrası 30 Aralık 1963 tarihinde Lefkoşa'da Türk ve Rum bölgelerini ayıran "Yeşil Hat" çizilmiştir¹⁶. Yeşil Hat millet özelliği taşımayan bu iki toplum coğrafi olarak da birbirinden ayrılmaya başladığını göstermesi bakımından önemlidir. Çizilen bu sınır, Kuzey Kıbrıs'ta devlet oluşumunda önemli bir aşamadır. Aslında Yeşil Hat sadece Kıbrıslı Türkleri ve Rumları ayıran bir sınır olmakla kalmayıp üzerinde bürokratik teşkilatın kurulacağı Kıbrıs Türk vatanının sınırlarını da oluşturmuştur. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi (BMGS) tarafından 4 Mart 1964 tarihinde alınan ve adaya barış gücü konuşlandırılmasını öngören

12 Nuri Çevikel, *Kıbrıs'ta Osmanlı Mirası*, 47 Numara Yayıncılık, İstanbul, 2006, s.348.

13 Ayrıntılı bilgi için bkz. *Akritas Planı*, KTFD Enformasyon Dairesi Yayınları, Lefkoşa, 1982. İki kısımdan oluşan bu planın birinci kısmı, ilk kez 21 Nisan 1966'de Patris Gazetesinde, bazı maddeleri gizli tutularak yayınlanmıştır. Bu planda gerek içte ve gerekse uluslararası alanda uygulanacak taktik; dünyanın nasıl kandırılacağı, Kıbrıs Türklerinin ellerindeki tüm haklarını almak için uygulanacak yol ve Kıbrıs Türklerine genel saldırı yapılırken öne sürülecek iddialar açıkça belirtilmiştir. İkinci plan ise, yine ilk kez 7 Şubat 1967 tarihinde Patris gazetesinde askeri "*Genel Hareket Planı*" başlığı ile kısmen yayınlanmıştır. Bu planda *Akritas* örgütüne bağlı birliklerin personeli, görev yerleri, görevleri ve silah ve cephaneleri belirtilmiştir. Ayrıca Makarios'ta 1974 yılında devrildikten sonra bu planı itiraf etmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. *Milliyet*, 27 Kasım 1983, s.9.

14 *Akritas* planının uygulamaya konulması ile Rumların Türkleri imha etmeyi başaramadıklarını ancak Türkleri devletten dışarı atmayı başardıklarını belirten İsmail Bozkurt bunun avantajını Rumların kullandığı görüşünü belirtmiştir. (İsmail Bozkurt ile 24 Ağustos 2012 tarihinde Gazimağusa'da yapılan görüşme.)

15 Niyazi Kızılyürek, *Doğmamış Bir Devletin Tarihi Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2005, s.16.

16 Ata Atun, *Kıbrıs Antlaşmaları, Planları ve Önemli BM, AB Kararları (1571-1983)*, C.1, Samtay Vakfı Yayınları:26, Mağusa, 2007, s.204.

kararla Ada Rumları “tüm Kıbrıs’ın meşru hükümeti” kabul edilmiştir. Birleşmiş Milletlerin (BM) bu tutumu ada Rumlarının Türkleri yönetime almamalarındaki ve uzlaşmaya yanaşmamalarındaki en önemli etkenlerden birisi olmuştur¹⁷.

Kıbrıs Türk halkının, kurucusu ve eşit ortağı olarak egemenliğinde söz sahibi olduğu Kıbrıs Cumhuriyeti’nden dışlanmasından sonra, yaşamı dayanılmaz derecede kötüleşmiştir. Kıbrıs Türkleri, yoğun saldırılar, katliamlar ve insanlık dışı bir kuşatma altında yaşamak zorunda bırakıldıkları küçük gettolarda, 7’den 70’e silah elde, varlığını koruma mücadelesi vermiştir. Devlet yönetiminden, ekonomiden ve üretimden soyutlanmış, sadece Türkiye’den gelen yardımlarla yaşayabilen bir toplum haline dönüştürülmüştür¹⁸. 5 Ağustos 1964 Rum ve Yunan birlikleri Erenköy bölgesindeki Türk halkına karşı saldırıya geçmişlerdir¹⁹. 15 Kasım 1967 tarihinde Geçitkale ve Boğaziçi köylerine Rum-Yunan saldırıları gerçekleşmiştir²⁰.

Makarios, 1964’te Türkiye’nin Erenköy’e saldıran Yunan ve Rum birliklerini bombalaması ve Geçitkale-Boğaziçi saldırılarından sonra Türkiye’nin sergilediği kararlı tutumdan gerekli mesajı almıştır. Türkiye’nin silahlı yoldan *Enosis* asla izin vermeyeceğini değerlendirdiğinden uzun vadeli *Enosis* stratejisine yönelmiştir. Bu sebeple 1967-1974 yılları arasında Türklerin ekonomik yönden çökertilmesi, Adadan göçe zorlanması ve direnişin kırılarak *Enosis’in* zaman içerisinde kendiliğinden gerçekleşmesi amaçlanmıştır²¹. Ancak Yunanistan Cuntası üyeleri kısa yoldan *Enosis* ulaşarak, bunu gerçekleştiren kişiler olarak birer milli kahraman olma peşine düşmüşlerdir. Bu çerçevede Makarios’u devirerek, yönetimi ele almayı ve ani bir genel harekâtla Kıbrıs Türk halkını yok ederek *Enosis* ilan etmeyi planlamışlardır. Bu nedenle Yunanlı subaylar *Enosis’in* son adımı olan 15 Temmuz 1974 darbesini başlatınca, buna Türkiye Garanti Antlaşması’nın 4. maddesi uyarınca “tek başına müdahale etme” hakkını kullanarak 20 Temmuz 1974 Barış Harekâtı ile cevap vererek adaya asker çıkarmıştır²². Bu harekâtla *İphestos* planının uygulanma imkânının önüne geçilmiştir²³. 20 Temmuz 1974 sonrası Türkiye’nin Kıbrıs Barış Harekâtı karşısında Yunanistan’ın fiili müdahalede bulunmaması sonucu Kıbrıslı Rumlar “Kıbrıslılık” kavramını ön plana çıkarmışlardır²⁴.

1963 yılından 1974 Kıbrıs Barış Harekâtı’na kadar geçen 11 yılda, 25 bin Kıbrıslı Türk yapılan baskı ve şiddet eylemleri nedeniyle kendi ülkelerinde göçmen olmuş ve adanın %3’lük bölümüne sıkıştırılarak ablukaya alınmıştır. 37 çeşit eşyanın Türk bölgelerine girişi yasaklanmış, Türkiye’den Kızılay

17 Ahmet Gülen, “İnönü Hükümetleri’nin Kıbrıs Politikası (1961-1965)”, *Atatürk Yolu Dergisi*, C.13, S.50, Ankara, 2012, s.s.402-404.

18 “1963-1974 Döneminde Sosyal ve Ekonomik Yaşantımız”, *Kuzey Kıbrıs*, C.2, S.1, 1989, s.6.

19 Serter, *a.g.e.*, s.236.

20 *A.g.e.*, s.228.

21 Rauf Raif Denктаş, *Rauf Denктаş’ın Hatıraları-5*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1997, s.203.

22 Ali Fikret Atun, *İkinci Kıbrıs Seferi*, Harp Akademileri Basımevi, İstanbul, 1999, s.s.54-70.

23 *İphestos* planı için bkz. Atun, *a.g.e.*, s.s.234-235.

24 Mehmet Hasgüler (Der.), *Kıbrıslılık*, Agora Kitaplığı, 2. Bsk., İstanbul, 2009, s.5.

yardımlarının geçişi engellenmiştir. Hatta Türklere çocuk mama satışı ve süt satışı bile sözlü emirlerle yasaklanmıştır. Böylece Türkler, daha güvenli bölgelere göç ederek kısmen Türk kontrolü altında yaşamaya başlamışlardır. Tüm bu olumsuz koşullar altında Ada Türkleri 11 yıl boyunca direnişe devam etmiş ve egemenliklerini korumaya çalışmışlardır²⁵.

1975 yılında yapılan Viyana görüşmelerinin üçüncü oturumunda yapılan Nüfus Mübadelesi Antlaşması ile de Kıbrıs Adası'nda iki kesimlilik kalıcı hale gelmiştir. Yönetimden dışlanan Ada Türkleri, Kıbrıs Cumhuriyetinin yıkılışından 1967 yılına kadar Kıbrıs Türk Genel Komitesi, 27 Aralık 1967'den 1 Ekim 1974'te Otonom Kıbrıs Türk Yönetimi'nin kurulmasına kadar, Kıbrıs Geçici Türk Yönetimi veya Kıbrıs Türk Yönetimi, 1 Ekim 1974'te ise otonom Kıbrıs Türk yönetimi ile temsil edilmişlerdir. 13 Şubat 1975'te Kıbrıs Türk Federe Devleti (KTFD) kurulmuştur²⁶. KTFD ilk olarak adadaki işgücü açığının kapatılması amacıyla Türkiye'den kırk bin göçmen getirmiştir. Daha sonra ise nüfus yapısının değişmesine yönelik olarak nüfus mübadelesi olmuştur. 31 Temmuz-2 Ağustos 1975 tarihleri arasında imzalanan anlaşma ile Ada'nın kuzeyinde yaşayan Rumların da güneye geçebilmesine imkân sağlanmıştır²⁷. BM'nin aracılığıyla gerçekleşen bu mübadele ile iki toplumlu ve iki kesimli, feodal yapı mümkün hale gelmiştir. Yapılan bu nüfus mübadelesi ile Kıbrıslı Türkler tarihte ilk kez, homojen bir şekilde sınırları belli olan bir bölgede toplanmıştır. Rum tarafının uzlaşmaz tutumu neticesinde BM iyi niyet misyonu çerçevesinde 1977 yılından 1983 yılına kadar devam eden görüşmelerden de hiçbir sonuç alınamaması üzerine, Kıbrıs Türkleri "*self-determinasyon*" hakkını kullanarak 15 Kasım 1983 tarihinde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC)'ni ilan etmiştir²⁸. Alınan bu karar, Rumlar ve Yunanistan tarafından "*yasa dışı ve kabul edilmez*" olarak değerlendirilmiştir. Yunanistan 16 Kasım 1983'te Türkiye'ye protesto notası vermiştir. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyinin 18 Kasım 1983 tarihli ve 541 sayılı kararıyla KKTC'nin ilanını hukuken geçersiz saydığını ve bu kararın geri alınması gerektiğini belirtmiştir. Örneğin alınan bu karar nedeniyle KKTC'yi tanıyan Bangladeş *tanınmasını* geri çekmek durumunda kalmıştır. Türkiye KKTC'yi tanıyan tek devlet olmuştur²⁹.

25 Ayrıntılı bilgi için bkz. "1963-1974 Döneminde Sosyal ve Ekonomik Yaşantımız", *Kuzey Kıbrıs*, C.2, S.1, 1989, s.s.6-9.

26 Ayrıntılı bilgi için bkz. Hamza Eroğlu, *Kıbrıs Türk Federe Devletinin Kuruluşu, Anayasası ve Bağımsızlığı*, Türk Devrim Kurumu Yayınları, Ankara, 1976; Seyit Yolak, *1571'den Günümüze Kıbrıs Türk Yönetimleri*, KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları, Lefkoşa, 1989.

27 Rauf Raif Denктаş, "1975 Nüfus Mübadelesi Anlaşmasının Bilinmeyen Yönleri", *Halkın Sesi*, 11 Ocak 1980, s.1, s.3; 12 Ocak 1980, s.5; 13 Ocak 1980, s.7.

28 *Resmi Gazete*, Kıbrıs Türk Federe Devleti, *Meclis Kararları*, Ek IV, Sayı:88, Karar No:50, 15 Kasım 1983. Ayrıca bağımsızlık ilanına iç ve dış tepkiler hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Filiz Köksal, *Türk Basınında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyetinin Kuruluşu*, Kıbrıs Türk Kültür Derneği Yayını, Ankara, 2013, s.s.575-679; Erdem Karaca, *Türk Basınında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Kuruluş Süreci ve Türkiye'nin Kıbrıs Politikası (1975-1983)*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2010, s.s.327-332.

29 *Vatandaşın Kararı*, 27 Aralık 2008, s.2-3e Önemli BM, AB Kararları (1983-2008), C.2, Samtay

Devlet, belirli bir insan topluluğunun, belirli bir toprak parçası üzerinde egemenlik kurmasıyla oluşmaktadır. KKTC'nin de ilanı bunun açıkça dile getirilmesinden başka bir şey değildir. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin yıkılmasıyla beraber kendi yönetimlerini kuran ada Türkleri, Barış harekâtı sonrası Ada'nın kuzeyinde kendilerine ait toprak parçasına sahip olmuşlardır. Kısacası bir devletin varlığı için gerekli olan üç unsur bir araya gelmiştir: Ülke, millet ve egemenlik³⁰. Yeni doğan bir devletin tanınması için gerekli olan şartlar ise sınırları muayyen bir ülke, egemen-üstün bir otoritenin varlığı ve uluslararası yükümlülükleri yerine getirmeye muktedir olmaktır. Bir toplumun devlet olma şartlarını yerine getirdiği anda devletini kurması en doğal hakkıdır. Tanınma devlet olma koşullarını yerine getiren bağımsız devletin *olmazsa olmazı* değil, tamamlayıcı ögesi olarak düşünülebilir. Çünkü tanınmanın hukuki olduğu kadar *siyasal bir konu* olduğu da bilinmektedir. Mevcut devletlerin devlet olma koşullarını yerine getirmiş yeni bir devleti tanıma konusunda zorlayıcı bir etki yoktur. Aynı şekilde mevcut devletlerin tanıma işlemi yaparken yeni devletlere koşullar ileri sürmesini engelleyecek bir hukuki ilke bulunmamaktadır. Bu durum tanıma kararı ile ilgili tanıyan devletlere kendi dış politikaları ile uyumlu olarak yeni kurulan devleti tanıma/tanınamama inisiyatifi vermektedir³¹. Bu bağlamda, tanınma için gerekli tüm şartları taşıyan KKTC'nin tanınmama kararının siyasi olduğu söylenebilir.

Kıbrıs Kara Sınır Kapılarının Açılması

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile Güney Kıbrıs Rum Yönetimi arasında, 11 Kasım 2002 tarihinde Birinci Annan Belgesi'nin sunulması ile başlayan süreçte Kıbrıs Türk tarafı, 24 Nisan 2004 referandumuna kadar geçen süreçte Kıbrıs sorunun çözüme ulaşması, çözümsüzlüğün Kıbrıs Türk tarafından kaynaklanmadığını ve toplumlar arasında güven ve kaynaşmanın yeniden tesisi için bir iyi niyet göstergesi olarak 23 Nisan 2003 günü üç sınır kapısını karşılıklı geçişlere açmıştır³². Bu kararın alınmasında 3 Kasım 2002 seçimleri ile Türkiye'de iktidara gelen Adalet ve Kalkınma Partisi'nin "*bir adım önde olma*" politikası³³ ile KKTC kamuoyunu Annan Planı'na "*Evet*" denilmesi için teşvik etmesinin etkili olduğu değerlendirilmektedir³⁴.

30 Ayrıntılı bilgi için bkz. Kemal Gözler, *Anayasa Hukukuna Giriş*, Ekin Basın Yayın Dağıtım, Bursa, 2010, s.s.42-52; Hüseyin Pazarıcı, *Uluslararası Hukuk*, Turhan Kitabevi, Ankara, 2010, s.s.140-146.

31 Aslan Gündüz, "KKTC'nin Tanınması Sorunu ve Milletlerarası Hukuk", *Halkın Sesi*, 1 Aralık 1983, s.3; Ezeli Azarkan, *Uluslararası Hukukta Devletlerin Tanınması (Slovenya, Hırvatistan ve Bosna-Hersek)*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2008, s.s.9-45; Sevin Toluner, *Kıbrıs Uyuşmazlığı ve Milletlerarası Hukuk*, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1977, s.s.479-506.

32 Kıbrıs Cumhuriyeti'nin sona erdiği 21 Aralık 1963 tarihinden itibaren kapalı bulunan sınır kapılarından 3 tanesi (Ledra Palace, Beyarmudu ve Akyar) 23 Nisan 2003'de KKTC ile Güney Kıbrıs arasındaki karşılıklı geçişlerin başlamasından önce de, çok sınırlı amaçlarla geçişler için kullanılmıştır. Örneğin, BM kontrolü altında olan Pile köyünde yaşayan Kıbrıslı Türk köylüler KKTC'ye giriş yapmak için uzun yıllar Beyarmudu sınır kapısını kullanmıştır. Bu kararlar sınır kapıları karşılıklı geçişlere açılmıştır.

33 *Yenidüzen*, 25 Temmuz 2008, s.9.

34 AKP'nin Kıbrıs politikaları için bkz. Melek M. Fırat, "Helsinki Zirvesinden Günümüze

Ayrıca 1990 yılı Temmuz ayında Avrupa Birliği (AB)'ne müracaat eden GKRY, 16 Nisan 2003 tarihinde yapılan Atina Zirvesi'nde tüm Kıbrıs Cumhuriyeti adına Avrupa Birliği'ne üyeliği onaylanmıştır. On beş AB üyesi ve on yeni üye ülkenin liderlerinin katıldığı törende GKRY lideri, Tassos Papadopoulos "Kıbrıs Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı" sıfatıyla üyelik protokolünü imzalamasının ardından yaptığı konuşmada, Kıbrıs Türklerinin "suni duvarlar nedeniyle AB'ye katılmamasından üzüntü duyduğunu" söylemiştir. Ayrıca konuşmasında üyeliğin Kıbrıs sorununun çözüm çabalarına engel olmayacağını ve girişimlerin devam edeceğini belirtmiştir³⁵. GKRY'nin tüm adayı temsilen ve Kıbrıs sorunu çözülmeden AB'ne alınacak olmasının kesinleştiği bu tarihten sonra KKTC'nin sınırlarını GKRY'ne açmak suretiyle AB'ne Kıbrıs'ın temsilcisinin sadece GKRY olmadığını göstermek istemesi bir başka neden olabilir.

KKTC Bakanlar Kurulu 21 Nisan 2003 tarihinde yaptığı olağanüstü toplantıda, KKTC ile GKRY arasındaki geçişlerin serbest bırakılması yönünde E-762-2003 no'lu ve KKTC'den Güney'e Geçişler ile Güney'den KKTC'ye Geçişler başlıklı tarihi kararı, 22 Nisan'da Resmi Gazete'de yayımlanmış ve 23 Nisan sabahı KKTC ile Güney Kıbrıs Rum Yönetimi arasında, belli kurallara bağlı olarak serbest geçişler başlamıştır. Bu karara göre KKTC'den Güney Kıbrıs'a geçişlerde kimlik ve pasaport ibrazı, geçişlerin bilgisayara kaydı, araba ile geçiş izni verilmesi, geçişlerin gününbirlik olması (06.30-24.00) ve her şahsın beraberinde zati eşyasını getirebilmesi kabul edilmiştir. Buna karşılık Güney Kıbrıs'tan KKTC'ne geçerken; pasaport ibrazı, geçişlerin bilgisayara kayıt edilmesi, geçiş belgesi üzerine mühür, çıkışlarda belgenin geri verilmesi, geçişlerin gününbirlik olması (09.00-24.00 arası), araçlı gelişlerde araç sigortası zati eşyaya müsaade edilmesi ve güneyden kuzeye geçecek turistler için herhangi bir kısıtlama getirilmeyerek serbest olması şartları getirilmiştir. İlk olarak Ledra Palace, Beyarmudu ve 2,5 Mil Kapısı (Akyar)'nın açılması kararlaştırılmıştır³⁶.

Rum kesimine geçen Türkler, doğdukları ve yıllarını geçirdikleri yerleri göreceklerini, aile büyüklerinin mezarlarını ziyaret edeceklerini, gezmek istediklerini ve Güney'i merak ettiklerini söylemiştir. İlk gün saat 09.00-13.00 saatleri arasında 170 Rum KKTC'ye geçerken, 300 Türk GKRY'ne geçiş yapmıştır. Rumlara KKTC'ye araçlarıyla geçiş izni verilirken, Türkler araçlarıyla KKTC'ye geçememişlerdir³⁷. 24 Nisan saat 23.30 itibarıyla Ledra Palace'den 1224 Türk, 3000 Rum giriş yaparken, Beyarmudu'dan 378 Türk, 1910 Rum geçiş yapmıştır. Yine aynı gün Ledra Palace'den 370, Beyarmudu'dan 150 araç KKTC'ye giriş

AB-Türkiye İlişkileri Çerçevesinde Kıbrıs Gelişmeleri", *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, C.4, No.1, Ankara, 2004, s. 67-71; Bilal N. Şimşir, *AB, AKP ve Kıbrıs*, Bilgi yayınevi, 2. bsk., Ankara, 2004.

35 *Kıbrıslı*, 17 Nisan 2003, s.2.

36 *Resmi Gazete*, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, *Bakanlar Kurulu Kararları*, Ek IV, Sayı:40, Karar Numarası: E-762-2003, 22 Nisan 2003; *Kıbrıslı*, 22 Nisan 2003, s.1, s.7.

37 *Kıbrıslı*, 24 Nisan 2003, s.2.

yapmıştır³⁸. Sınır kapılarının açıldığı ilk günlerde KKTC'den Güney Kıbrıs'a kısa sürede çok kişinin geçmesi her iki toplum insanında karşı tarafı merak ettiği şeklinde yorumlanabilir. Sınır kapılarının açılışı ile ilgili olarak ABD Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Richard Boucher de Kıbrıs'ta Türk ve Rumların karşılıklı geçişlerini memnuniyetle karşıladığını ve bu tür tedbirlerin Kıbrıs'ta adil ve kalıcı bir çözüm için gereken atmosferin oluşmasına yardım ettiğini söylemiştir³⁹.

KKTC Turizmde Sorumlu Devlet Bakanı Serdar Denktaş, Ledra Palace sınır kapısının açılmasının ardından 24 Nisan 2003 günü yaptığı basın toplantısında Rumlardan, "KKTC tanınacak kaygısı taşımamalarını" istemiştir. Güneyden KKTC'ye geçiş sırasında pasaport gösterilmesinin veya KKTC'den Güney'e araçla geçilmesinin KKTC'yi tanıma anlamı taşımadığını söylemiştir. Yeni süreçte tarafların birbirlerinin koyduğu kurallara bağlı kalmasının sürecin doğru işleminin ana temasını teşkil edeceğine işaret eden Serdar Denktaş, "Birbirimizin yasalarına saygılı olmalıyız" demiştir⁴⁰. Serdar Denktaş'ın bu açıklamayı uluslararası toplumun tepkisini çekmemek için söylemiş olabileceği düşünülmektedir. Esasında Güney Kıbrıs vatandaşlarının pasaport göstererek KKTC'ye geçmesi KKTC'yi zımni tanıma özelliği göstermektedir.

Ledra Palace ve Beyarmudu sınır kapısının ardından 2,5 Mil Sınır kapısı (Akyar) da üç gün gecikmeli olarak 26 Nisan 2003 günü saat 09.00'da açılmıştır. Saat 11.00'a kadar geçen iki saatte 475 Rum kuzeye geçişi yaparken, 67 Türk Güney'e geçiş yapmıştır. Bu geçişlerde KKTC Yunanistan doğumlu GKRY vatandaşlarına da geçiş imkânı sağlarken, GKRY, Türkiye doğumlu vatandaşların geçişine izin vermemiştir⁴¹. 27 Nisan 2003 saat 17.30 itibarıyla Güney Kıbrıs'tan KKTC'ye pasaport göstererek geçen Rumların sayısı 11 bin 136, KKTC'den kimlik kartı göstererek Güney Kıbrıs'a geçen Türklerin sayısı 6 bin 802 olarak belirtilmiştir. Aynı saat itibarıyla GKRY'den KKTC'ye 2 bin 99 araç geçiş yapmıştır⁴². Sınır kapılarının açılması sonrası ilk başlarda Rum vatandaşlarından KKTC'ye geçişin fazla olması, KKTC'deki eski mülklerini görme arzularından ve haklarında bilgi sahibi olma ihtiyaçları ve özlemlerinin fazla olması olarak yorumlanabilir.

Rum Ulusal Konseyi, KKTC'nin Kuzey Kıbrıs ile Güney Kıbrıs arasında geçişleri kolaylaştıran kararını "yasadışı intibalar yaratmaya ve uluslararası camiayı yanıltmaya yönelik" olarak nitelemiştir. GKRY Sözcüsü Kipros Hrisostomidis 23

38 *Kıbrıslı*, 25 Nisan 2003, s.1.

39 *Kıbrıslı*, 25 Nisan 2003, s.6.

40 *Kıbrıslı*, 25 Nisan 2003, s.11.

41 *Kıbrıslı*, 27 Nisan 2003, s.2. "Kıbrıslı anne ve/veya babadan gelmeyen Türkiye Cumhuriyeti (TC) doğumlular ise, KKTC vatandaşı olsalar dahi, KKTC'den GKRY'ye geçememektedirler. Bu bağlamda, TC vatandaşı turistler de, KKTC sınır kapılarını kullanarak Güney Kıbrıs'a geçememekte ancak başka bir ülke üzerinden GKRY'ye girebilmektedir. Kıbrıslı Türklerle evlilik yaparak KKTC vatandaşlığını almış TC ve diğer ülke vatandaşları ise, ilk seferde eşiyile geçmek şartıyla, GKRY'yi istedikleri zaman ziyaret edebilmektedirler."

42 *Kıbrıslı*, 28 Nisan 2003, s.12.

Nisan 2003 günü Rum radyosu aracılığıyla yaptığı açıklamada “Kıbrıs Rum tarafı yasadışı rejimin, dolaşım ile ilgili sınırlamaların sözde kaldırılmasıyla ilgili kararının yasa dışı olduğu görüşündedir” ifadesinde bulunmuştur. Ancak KKTC’ye geçecek vatandaşlarını da engellemeyeceklerini belirtmiştir⁴³. GKRY uluslararası toplumda uzlaşmaz tutum sergiler görünmemek ve Kıbrıs Türk vatandaşlarını AB vatandaşlığı hususunda etkileyerek devletlerinden vazgeçmesini sağlamak arzusu taşımış olabileceği değerlendirilmektedir. Dönemin KKTC Başbakanı Dr. Derviş Eroğlu aynı gün yaptığı açıklamada KKTC’nin GKRY tarafından tanınsa da tanınmasa da bir devlet olduğunu ve bu devletin parlamentosundan kendi insanının menfaatine olduğuna inandığı yasaları geçirebileceğine dikkat çekmiştir. Başbakan Eroğlu GKRY’nin KKTC’yi bir devlet olarak görmediğini, “kendi kontrolündeki bir bölge” olarak gördüğüne vurgu yaparak alınan bu kararın Rum Ulusal Konseyi’nce Kuzey’i işgal bölgesi olarak değerlendirilerek benimsenmemiş olmasından duyduğu üzüntüyü dile getirmiştir⁴⁴. Ayrıca Eroğlu 28 Nisan 2003 günü yaptığı açıklamada KKTC’nin var olduğunu ve varlığını sürdürdüğünü ifade ederek “Biz hükümetiz, biz KKTC devletiyiz, sınır kapılarını biz açtık. Bu kapılardan geçen KKTC toprağına geçtiğinin bilincindedir” demiştir⁴⁵.

29 Nisan 2003 günü yapılan değişiklikte geçişlerin günübirlik 07.00-24.00 saatleri arasında olması kabul edilmiştir. Ayrıca Güney Kıbrıs’tan KKTC’ye geçen vatandaşlara rezervasyon yaptırmak koşuluyla ve çıkışlarda otellerde kaldıklarına dair makbuz veya belgeyi ibraz etmek şartıyla bir haftada üç güne kadar KKTC konaklayabilme hakkı tanınmıştır. Ayrıca sadece araçlı geçişlerde kullanılmak üzere gerekli hazırlıklar tamamlandıktan sonra Metehan (Kermiya) Sınır Kapısı’nın da açılması kararı alınmıştır⁴⁶. Denktaş 29 Nisan 2003 günü Türk Öğretmenler Grubu’nu kabulünde geçişlerin serbest bırakılması ile ilgili olarak “Açılım yaptık. Biz hareket serbestisini her zaman savunduk. Yeni açılımlar da yapabiliriz. Çünkü kendimize güveniyoruz ve amaç zemini düzeltmektir. Umut ederiz netice uzlaşma olur” demiştir⁴⁷. 30 Nisan 2003 günü Atatürk Havalimanı Devlet Konukevi’nde sınır kapılarının açılışı ile ilgili olarak KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş, Ada’da kapıların açılışının birçok açıdan iyi olduğunu belirterek, bunun görüşme zeminin dengelenmesine imkân vereceği inancı taşıdığını belirtmiştir⁴⁸.

Yunanistan Dışişleri Bakanı Yorgo Papandreu, 2003 yılı Mayıs ayı başlarında Kıbrıs’ta KKTC Bakanlar Kurulu kararıyla başlatılan karşılıklı serbest geçişlerin Kıbrıs’ın (Rum kesimi) AB üyeliği sonucunda gerçekleştiğini öne

43 Kıbrıslı, 23 Nisan 2003, s.10.

44 Kıbrıslı, 23 Nisan 2003, s.2.

45 Kıbrıslı, 28 Nisan 2003, s.4.

46 Resmi Gazete, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Bakanlar Kurulu Kararları, Ek IV, Sayı:44, Karar Numarası: E-770-2003, 29 Nisan 2003; Kıbrıslı, 30 Nisan 2003, s.2.

47 Kıbrıslı, 30 Nisan 2003, s.4.

48 Kıbrıslı, 1 Mayıs 2003, s.4.

sürmüştür. Kıbrıs'ta duygulandırıcı ve tarihi anların yaşandığını ifade etmiştir⁴⁹. Bu durumu GKRY Lideri Tasos Papadopoulos 11 Mayıs 2003 günü *Fileleftheros* gazetesine verdiği demeçte, 23 Nisan 2003 gününden itibaren başlayan serbest geçişlerde pasaport göstermenin Rumların ödediği küçük bir bedel olarak değerlendirilmiş ve Rumların KKTC'deki harcamalarından KKTC ekonomisinin düze çıkmayacağı gibi, Rum ekonomisinin de bundan etkilenmeyeceğine vurgu yapmıştır⁵⁰. Oysa sınır kapıları açılırken ekonomik olmaktan çok siyasi katkısının fazla olacağı öngörülmüştür. Türkiye Cumhuriyeti (TC) Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Abdülatif Şener ise konuyu, Kıbrıs'ta karşılıklı geçişler sırasında Rumların pasaportları ile KKTC'ye geçtiğini belirterek "*Yani iki ayrı devletin varlığını tescil ediyorlar. Bu önemlidir*" sözleriyle değerlendirmiştir⁵¹.

Kıbrıslı gazetesinin 5 Mayıs 2003 tarihli haberine göre GKRY, TC doğumlu KKTC vatandaşlarının Rum tarafına geçmesine izin vermemesine rağmen, KKTC plakalı araçların Güney'e geçişleriyle ilgili uygulayacağı prosedürde TC sürüş ehliyetlerini kabul edeceği belirtilmiştir⁵². Referandum sonrası, 21 Mayıs 2004 tarihinde, KKTC hükümeti, 23 Nisan 2003'te başlayan karşılıklı geçişlerle ilgili bir dizi yeni kararlar almıştır. Güney Kıbrıs'tan KKTC'ye geçişlerde pasaport gösterme zorunluluğunu Rumlar dâhil AB üyesi ülkelerin vatandaşları için kaldırmıştır. Bu uygulamayla AB vatandaşları sadece kimlik göstermek suretiyle diğer vatandaşlar ise pasaport göstermek suretiyle KKTC'ye girmesine müsaade edilmiştir⁵³. Bu karar, çözüm konusundaki kararlılığın ve AB ile bütünleşmek için gösterilen çabanın bir sonucu olarak değerlendirilebilir. 2 Haziran 2004 tarihinde yapılan değişiklikte ise geçişlerin günübirlik olma kısıtı kaldırılmış, 11 yaşından küçük çocukların Güney Kıbrıs'tan KKTC'ye geçişte anne ve babalarıyla birlikte olmak şartıyla hiçbir belge ibraz edilmemesi ile geçiş saatlerinin 06.00-24.00 arasında yapılması kabul edilmiştir⁵⁴.

Bostancı Sınır Kapısı 31 Ağustos 2005 günü saat 08.00 itibariyle KKTC tarafından geçişlere resmen açılmıştır. İlk açılış gününde büyük sorunlar yaşanan sınır kapısında, Kıbrıs Türk tarafı vatandaşların geçişine izin verirken, ara bölgede bulunan BM Barış Gücü askeri "*kendilerine herhangi bir talimat verilmediği*" gerekçesiyle geçişlere engel olmuştur⁵⁵. Kıbrıs'ta 2005 yılından beri Türk askerinin geri çekilmesini isteyen GKRY, Lokmacı Kapısını açmak için Türk askerinin bölgeden çekilmesini şart koşturmuştur. Ancak Türk tarafı bu şartı reddetmiştir. GKRY liderliğine Dimitris Hristofyas gelince Rum tarafı "*dünyaya çözüm mesajı vermek amacıyla*" geri adım atmak zorunda kalmış ve 3

49 *Kıbrıslı*, 1 Mayıs 2003, s.10.

50 *Kıbrıslı*, 12 Mayıs 2003, s.7.

51 *Kıbrıslı*, 2 Mayıs 2003, s.7.

52 *Kıbrıslı*, 5 Mayıs 2003, s.2.

53 *Milliyet*, 23 Mayıs 2004, s.23.

54 *Resmî Gazete*, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Bakanlar Kurulu Kararları, Ek IV, Sayı:79, Karar Numarası: T-820-2004, 2 Haziran 2004.

55 *Volkan*, 1 Eylül 2005, s.7.

Nisan 2008 günü ara bölgede Türk ve Rum tarafınca yapılan törenle Lokmacı Sınır Kapısı açılmıştır⁵⁶. Lokmacı Sınır Kapısının açılmasından sonra İstanbul'da basın mensuplarına açıklama yapan KKTC Cumhurbaşkanı Mehmet Ali Talat, Kıbrıs'ta çözüm için koşulların "oldukça uygun" olduğunu ve "üzerlerine düşeni yapacaklarını" söylemiştir. Talat, Lokmacı Kapısı'ndan önce de pek çok kapının açıldığını "kapıların açılmasının Kıbrıs sorununun çözümünü doğrudan etkilemeyeceğini" sözlerine eklemiştir⁵⁷.

14 Ekim 2010 günü Yeşilirmak Sınır Kapısı açılmıştır. Açılış töreninde Cumhurbaşkanı Derviş Eroğlu yaptığı konuşmada Yeşilirmak Kapısı'nın açılmasının, "çaba gösterildiği" ve "Kıbrıs Türk tarafının hassasiyetleri dikkate alındığında" bir şeylerin başarılabilceğini göstermesi açısından son derece önemli olduğuna vurgu yapmıştır. GKRY Lideri Dimitris Hristofyas ise, ana hedeflerinin bütünsel bir çözümün başarılması olduğunu belirtmiştir⁵⁸. BM Genel Sekreteri Ban Ki Moon ise yaptığı yazılı açıklamada kapının açılmasından duyduğu memnuniyeti dile getirerek bunun adadaki Kıbrıs Türk ve Rum toplumları arasında daha çok etkileşim ve işbirliği sağlanmasına yol açacağına inandığını belirtmiştir⁵⁹. Açılışa daveti örgütleyen BM tarafından Yeşilirmak Kapısı'nın açılışına görüşmeleri yürüten Cumhurbaşkanı Derviş Eroğlu ve bazı muhtarların dışında KKTC makamlarından hiçbir yetkilinin ve TC Büyükelçisi'nin davet edilmemesi ise kulislere "BM, KKTC'yi yok saydı" şeklinde yorumlanmıştır⁶⁰.

AB Komisyonu'nun Genişlemeden Sorumlu Üyesi Stefan Füle, Yeşilirmak Kapısı'nın açılışının Kıbrıs sorununun çözümü yönünde cesaretlendirici bir unsur olduğunu belirterek, kapının açılmasıyla fiziki bir engelin daha ortadan kaldırılmış olduğunu söylemiştir. AB'nin Kıbrıs politikasının birleşik bir Kıbrıs'ın AB içerisinde yer alması olduğunu kaydetmiştir. Ancak AB bu konuda samimi olmadığını Kıbrıs sorunu çözülmeden Güney Kıbrıs Rum Yönetimi'ni Avrupa Birliği'ne alarak göstermiştir. BM Genel Sekreteri Kıbrıs Özel Danışmanı Alexander Downer ise Yeşilirmak Kapısı'nın açılması ile elde edilen başarının iki liderin adayı yeniden birleştirebileceğinin açık göstergesi olduğunu ifade ederek, bunun siyasi irade ve cesaret gerektireceğine vurgu yapmıştır⁶¹.

KKTC ile Güney Kıbrıs Rum Yönetimi arasındaki giriş-çıkışlar Ledra Palace, Beyarmudu, 2,5 Mil (Akyar), Metehan, Lokmacı, Bostancı ve Yeşilirmak sınır kapılarından yapılmaktadır⁶². Bu sınır kapılarından üç tanesi (Ledra Palace, Beyarmudu ve 2,5 Mil) 23 Nisan 2003'de KKTC Güney Kıbrıs arasındaki karşılıklı geçişlerin başlamasından önce de, çok sınırlı amaçlarla kullanılmıştır.

56 *Halkın Sesi*, 4 Nisan 2008, s.5.

57 *Halkın Sesi*, 4 Nisan 2008, s.3.

58 *Kıbrıslı*, 15 Ekim 2010, s.4.

59 *Kıbrıslı*, 16 Ekim 2010, s.10.

60 *Kıbrıslı*, 15 Ekim 2010, s.3.

61 *Kıbrıslı*, 15 Ekim 2010, s.5.

62 Sınır kapılarını Kıbrıs haritasında görmek için Ek'e bakınız.

Beyarmudu ve 2,5 Mil (Akyar) hariç, tüm sınır kapılarından geçtikten sonra, önce BM'nin kontrolündeki ara bölgeye girilmekte, daha sonra ise Güney Kıbrıs topraklarına geçilmektedir. Ada'yı ikiye ayıran yaklaşık 180 kilometre uzunluğundaki Yeşil Hat'ta beş ayrı geçiş noktası vardır. Beyarmudu ve 2,5 Mil (Akyar) sınır kapısından sonra, İngiliz üs bölgesi Dikelya'ya girilmekte, daha sonra GKRY'ye geçilmektedir⁶³.

2010 yılı Ekim ayında KKTC ve GKRY arasında yedi sınır kapısının açılmasından sonra, bölgelerinde daha önceden sınır kapısı olan iki taraftaki bölge sakinleri, bu kapıların da açılması için taleplerini dile getirmeye başlamıştır. Bu bağlamda, Yeşilirmak Kapısı'nın açılmasından sonra, yaklaşık kırk yedi yıldır kapalı olan Lefke-Maratasa vadisi köyleri arasındaki Aplıç Sınır Kapısı'nın açılması talebi Lefke ve bölgesinde faaliyetlerini sürdüren dokuz sivil toplum örgütü tarafından istenmiştir. Yapılan ortak açıklamada Kıbrıs Adası'nda nedeni ne olursa olsun çizilen ve iki halkı birbirinden ayıran hattın kuzey ve güneyde hayatı şöyle veya böyle etkilediğine vurgu yapılarak köylerin önemini yitirdiğinden yakınılmıştır. Buna Lefke'nin önceden elli üç köyün merkezi iken on iki köyün merkezi haline gelmesi örnek gösterilmiştir⁶⁴. Ayrıca, Yeşilirmak sınır kapısının açılmasının Lefke, Pile, Gaziler ve Limya'ya yeni geçiş noktalarının açılmasını da gündeme getirmiştir⁶⁵. Ancak bu konuda herhangi bir gelişme olmamıştır.

Annan Referandumu

Sınır kapılarının açılmasından bir yıl sonra 24 Nisan 2004 günü yapılan Annan referandumu sonucu özellikle büyük beklentiler içinde olan BM ve AB'ni hayal kırıklığına uğratmıştır. Referandum sonucunda KKTC tarafından yüzde 64,9 "evet" oyu; Rum tarafından ise yüzde 75.83 "hayır" oyu çıkmıştır⁶⁶. Referandum sonucu, Ada'nın iki sahibi olduğu ve her birinin, "self-determinasyon" hakkını ayrı ayrı kullandığını göstermesi bakımından önemlidir. Kıbrıs Türk tarafı verdiği evet oylarıyla, iki kesimliliğe ve iki toplumun siyasi eşitliğine dayalı bir ortaklığı Kıbrıs sorununun çözümü için istediğini ortaya koymuştur. Her iki halkın da diğerinin "self-determinasyon" hakkını tanıdığını ve birinin diğerini temsil etmediği iki halkın varlığı referandumla bir kez daha doğrulanmıştır⁶⁷.

63 Ülkü Alemdar, *Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Kara Sınır Kapıları*, KKTC Dışişleri Bakanlığı Tanıtma Dairesi, Yayınlanmamış Bilgi Notu, Lefkoşa, 2011, s.6. "Ayrıca, Ledra Palace ve Lokmacı sınır kapısından sadece yaya girişi olmaktadır, a.g.b.n., s.15.

64 *Kıbrıslı*, 14 Ekim 2010, s.5.

65 *Kıbrıslı*, 24 Ekim 2010, s.6.

66 *Kıbrıslı*, 25 Nisan 2004, s.2.

67 Rauf Raif Denktaş, *The Cyprus Problem, What It Is-How Can It Be Solved?*, Özyurt Matbaacılık, Ankara, 2004, s.9.

KKTC II. Cumhurbaşkanı Mehmet Ali Talat, 24 Nisan 2004 referandumundan sonra dünyanın Kıbrıs Türküne bakış açısının değiştiğini belirtmektedir. Resmen tanınmasa da Kıbrıslı Türklerin ayrı bir yönetim ve devlete sahip olmasının tüm dünya devletleri tarafından daha fazla kabul gördüğünü ve daha fazla tepkisiz kalındığını söylemiştir. Bu bağlamda KKTC'nin ilanının önemli bir dönüm noktası teşkil etmediğini, ancak 24 Nisan referandumunun dünya tarafından kabul görme açısından bir dönüm noktası, ileri bir adım, olduğu görüşünü savunmaktadır. Buna ABD ve İngiltere gibi bazı ülkelerin KKTC makamlarını ziyaret etmesini, AİHM kararlarında esnek davranılmaya başlanılmasını ve KKTC'nin oluşturduğu Taşınmaz Mal Komisyonu'nu kabul etmesini örnek göstermiştir⁶⁸. GKRY, 1 Mayıs 2004 tarihinde kendisiyle beraber 10 üyeyle⁶⁹ birlikte AB'ne resmen üye olmuştur. Bu üyeliklerle beraber AB tarihinin en kapsamlı genişlemesi olmuştur⁷⁰. GKRY, AB üyesi olduktan sonra vatandaşlarını, KKTC'de bıraktıkları malları için Rum mahkemelerinde özel hukuk ve ceza davaları açmaya yönlendirmek ve AB hukukundan istifade etmek istemiştir⁷¹. Ayrıca, KKTC II. Cumhurbaşkanı Mehmet Ali Talat kendisiyle 19 Nisan 2013 günü yapılan görüşmede, Kıbrıs sorunu çözülmeden GKRY'nin AB'ye alınmayacağı düşünüldüğünden kendisinin söylemesine rağmen bunun dikkate alınmamış olmasından yakınmaktadır⁷².

24 Nisan 2004 referandumu Kıbrıs Rum ve Kıbrıs Türk tarafının çözüm konusundaki iradelerini dünya kamuoyu önüne sermiştir. Annan Planı Kıbrıs Rum tarafının "*Ada'nın tanınmış devleti*" statüsünü bölüşmek istemediğini bir kez daha ortaya çıkarmıştır. BM ve AB tarafından planın kabul edilmesi yönündeki büyük beklenti, Kıbrıs Rum tarafının yüzde yetmiş altı "hayır" oyuyla hayal kırıklığına uğramıştır. Referandum öncesi KKTC'de izolasyonların ve ambargoların kalkacağı, Kıbrıs Türk halkının AB vatandaşı olacağı gibi söylemler ve buna Türkiye'nin desteği, her ne pahasına olursa olsun, Kıbrıs Türk halkının Evet oyu kullanmasında etkili olduğu değerlendirilmektedir. Referandum sonrası olumsuz oy kullanan GKRY'ne AB tarafından hiçbir ciddi yaptırım uygulanmaması düşündürücüdür. Yaptırımlar sadece söylemde kalmıştır. Hatta referandumdan sadece bir hafta sonra AB üyesi olan GKRY, AB tüzüklerinin KKTC'de uygulanmasını engellemiştir. Bu durumun Kıbrıs Türk halkının AB'ye olan güvenini sarsması ve artık devletine sahip çıkmasının ne kadar gerekli olduğunu anlaması açısından olumlu bir katkı da yapılabilir.

68 KKTC İkinci Cumhurbaşkanı Mehmet yapılan Ali Talat ile 19 Nisan 2013 tarihinde Lefkoşa'da görüşme.

69 Diğer üyeler: Çek Cumhuriyeti, Macaristan, Polonya, Slovakya, Slovenya, Litvanya, Letonya, Estonya, ve Malta'dır.

70 Hüner Tuncer, *Kıbrıs Sarmalı Nasıl Bir Çözüm*, Kaynak Yayınları, 2. bsk., İstanbul, 2012, s.s.136-137.

71 Sema Sezer, "Kıbrıs'ta Saatli Bomba: Mülkiyet Sorunu" *Stratejik Analiz Dergisi*, S.70, Ankara, 2006, s.36. Mülkiyet konusunda diğer başvurular için bkz. Zaim M. Necatigil, *Kıbrıs Uyuşmazlığı ve AİHM Kısacasında Türkiye*, Turhan Kitabevi Yayınları, 2. bsk., Ankara, 2006, s.s.78-81.

72 KKTC İkinci Cumhurbaşkanı Mehmet yapılan Ali Talat ile 19 Nisan 2013 tarihinde Lefkoşa'da görüşme.

KKTC’de Devletleşme Olgusu

Namibya ilkesi⁷³, KKTC gibi “tanımama ilkesi” bağlamında uluslararası toplumun yaptırım uyguladığı ve BM Güvenlik Konseyi kararlarıyla “geçersiz” ve “yasadışı” saydığı rejimlerin hangi hukuksal işlemleri yapabileceklerini saptamamıza yardımcı olan bir ilkedir. Bu ilkeye göre, bir rejimin işlemlerinin kabul edilebilmesi için yapılan işlemin bu rejimin yasadışı olduğunu destekler nitelikte ayrığı destekler olmaması ve bu işlemin görmezden gelinmesinin sadece o coğrafyada yaşayan insanları etkilemesi esas alınır. Namibya ilkesi çerçevesinde 24 Nisan 2004 referandumunda KKTC’nin kamusal işlemlerine hukuksal sonuç yüklenmesi ve bunun geçerli kabul edilmesi önemli bir aşamadır. BM Genel Sekreteri’nin 28 Mayıs 2004 tarihli raporunda da ifade edildiği üzere Kıbrıs Türkleri verdiği yüzde 65 *evet* oyu ile esasen Ada’da ayrılıkçı olmadığını ve çözümü desteklediğini dünya kamuoyuna ispatlamıştır⁷⁴. Bu bağlamda, sınır kapılarının açılmasının KKTC’nin hukuksal statüsünü güçlendirdiği söylenebilir.

Referandum sonrası Namibya ilkesi gereğince, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi (AİHM), 5 Mart 2010’da Demopoulos/Türkiye ve diğer 7 dava hakkında verdiği kararda KKTC’nin 19 Aralık 2005 tarihli ve 67 sayılı yasayla kurduğu Taşınmaz Mal Komisyonu’nu etkin iç hukuk yolu olarak tanımış ve bu iç hukuk yolunu tüketmeyen Rumların başvurularının incelenmesini kabul edilemez bulmuştur. AİHM, kararın KKTC’nin tanınması anlamına gelmediğini vurgulamış ve Kıbrıs sorununun siyasi açıdan çözümlenmesini beklemeyi tercih eden Rumların ille de bu yola gitmek zorunda olmadıklarını belirtmiştir. Fakat karardan çıkan sonuç, Kıbrıslı Rumların KKTC’deki taşınmaz malları ile ilgili olarak adalete gitmeyi düşünmeleri halinde AİHM yerine önce KKTC’deki Taşınmaz Mal Komisyonu’na başvurmak zorunda olduklarıdır. Buna göre AİHM’de bekleyen ve Türk tarafının milyarlarca Euro değerinde tazminat ödemesine imkân verecek yaklaşık 1500 Rum başvurusunun da bu komisyona yönlendirilmesi söz konusu olabilecekti. AİHM, verdiği bu kararla Rumların 36 yıl önce kaybettikleri mülklere hiçbir şey olmamış gibi tekrar dönüp kullanmalarının söz konusu olmadığı sonucuna varmıştır. Aradan geçen zaman içinde Rum malikleri ya da onların mirasçıları mülkleri ellerinde bulunduramamışlar; birçoğu mülklerini hiç görememiş, dolayısıyla bir anlamda mülkiyet hakkının içi boşalmıştır. Bu mülklerde kullanıcı ve sahip olarak başkaları yaşamış, bir kısmı kamusal amaçla kullanılmış ve bir kısmı da güvenlik açısından özel önem taşımıştır. Bu çerçevede mülkleri geri sahiplerine verme yerine takas ve tazminatın da olası seçenekler olarak ortaya çıktığı AİHM kararından anlaşılmaktadır. Diğer taraftan TMK’nin AİHM tarafından iç hukuk yolu olarak tanınması, aksi yönde açıklamalar olsa da KKTC’de bir hukuk

73 Kudret Özersay, *Kıbrıs’ı Yeniden Okumak*, İmaj Yayınevi, Ankara, 2009, s.s.48-52.

74 *A.g.e.*, s.s.62-64.

düzeni olduğu, dolayısıyla KKTC'nin devlet olmanın şartlarını taşıdığı şeklinde yorumlanabilmektedir⁷⁵.

KKTC Cumhurbaşkanlığı Özel Temsilcisi Osman Ertuğ, 6 Haziran 2013 günü kendisiyle yapılan görüşmede sınır kapılarının açılmasını “*tek yanlı bir jest*” olarak değerlendirmektedir. Rum tarafının sınırların kapalı olması ve korunmasının tarafları birbirinden uzaklaştırdığı görüşünü içinde olduğunu belirtmektedir. Yapılan müzakerelerde Rum tarafının bu durumu suiistimal ettiğine vurgu yapmıştır. Kıbrıs Türk tarafının sorunun kişiler değil iki yapı, iki halk, arasında olduğunu göstermek ve olası bir uzlaşmayı daha gerçekçi bir zemine oturtmak için sınır kapılarını açtığını söylemiştir. Sınır kapılarının açılışından günümüze, KKTC'den GKRY'ye geçişin daha fazla olmasını⁷⁶ Türk tarafının “*affedici ve hoşgörülü*” olmasının göstergesi olarak nitelemiştir. Sınır kapılarının açılmasıyla KKTC'nin liberal bir siyasi yapıya sahip olduğunu, yasakçı bir yönetim anlayışına sahip olunulmadığının ve kamu düzenine zarar verilmediği müddetçe Rum vatandaşı veya yabancılara herhangi bir hukuksal eylem yapılmadığının gösterildiğine vurgu yapmıştır. Aynı zamanda, GKRY'den KKTC'ye geçen vatandaşların KKTC'nin işgal altında ve ekonomik buhran içinde olmadıklarını gördüklerini sözlerine ilave etmiştir. Kıbrıs sorununun adanın Yunanistan'a bağlanma (Enosis) nedeniyle çözülemediğini ve kantonlar halinde de olsa yaklaşık 400 yıl beraber yaşamış toplumun bu nedenle kaynaşmadığını belirtmiştir. Bu bağlamda sınır kapılarının açılmasının iki toplumun kaynaşmasına olan etkisinin az olduğunu değerlendirmektedir⁷⁷.

Gazeteci-Yazar Sabahattin İsmail, kendisiyle 13 Mayıs 2013 günü yapılan mülakatta yapılan görüşmelerden sonuç alınmamasını bir tarafta tanınan GKRY ile diğer tarafta tanınmayan KKTC'nin masada eşit olarak bulunmamasına bağladığını belirtmiştir. Görüşmelerin eşit zeminde yapıldığı görüşünün bu anlamda sadece sözde kaldığını belirtmektedir. BM ve dünyanın adaletsiz tutumu nedeniyle eşitlik sağlanamadığından KKTC'nin ilanından günümüze geçen 30 yılda da (2013) çözüm sağlanamadığını ifade etmiştir. Çözüm sağlanmasının yolu olarak, KKTC'nin de Rum devleti kadar egemen ve meşru ya da değil tanınmasıyla sağlanabileceğini belirtmektedir. KKTC'nin ilanı sonrası KKTC ve Türkiye'nin KKTC'nin tanınması için ve 1963 yılında yıkılan ortaklık sonrası Kıbrıs Cumhuriyeti'ni temsil eden GKRY'ni meşru hükümet sayan 4 Mart 1964 tarihli 186 sayılı kararın değişmesi için BM'ye müracaat etmemesini hata olarak

75 Nasuh Uslu, “Türkiye'nin Dış Politikası 2010”, *Türk Dış Politikası Yıllığı 2010*, Siyaset Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA) Yayınları XIV, Ankara, 2011, s.238.

76 23 Nisan-31 Aralık 2003 tarihleri arasında 1.442.286 Türk GKRY'ne geçerken, 728.017 Rum vatandaşı KKTC'ye giriş yapmıştır. 2003-2010 yılları arasındaki Türk ve Rum toplumlarının sınır kapılarından geçiş miktarları için bkz. Alemdar, *a.g.b.n.*, s.17. Sınır kapılarının açıldığı 23 Nisan 2003 tarihinden bu güne kadar (2013 yılı Ekim Ayı), Kıbrıslı Rumların kapılardan 8 milyon, Kıbrıslı Türklerin de 14 milyon kez geçiş yaptığı tespit edilmiştir. <http://www.kibristime.com/kibris/sinir-kapilarinin-acilisininin-10uncu-yili-h15660.html> (Erişim:08.03.2014).

77 Osman Ertuğ ile 6 Haziran 2013 tarihinde Lefkoşa'da yapılan görüşme.

değerlendirmektedir. Böyle girişim olmadığından bugüne (2013) kadar çok zaman kaybedildiğinden yakınmaktadır. Sabahattin İsmail Tayvan örneğinde olduğu gibi BM Güvenlik Konseyi'nin aldığı kararları değiştirebileceğini sözlerine eklemiştir. KKTC'nin bugüne kadar müzakereler devam ederken tanınma istenirse görüşmeleri bozan, kesen taraf olarak suçlanma korkusu nedeniyle böyle bir talebi olmadığını söylemektedir. Oysa bunun yapılmış olması halinde taraflar arasındaki eşitsizliğin giderilmiş olacağını ve iki eşit devlet zemininin yaratılmasıyla asıl çözümün gerçekleşebileceği görüşünü savunmaktadır⁷⁸.

KKTC, toprakları üzerindeki egemenliği, sürekli nüfus yapısına sahip olması, Ada'nın kuzeyinde belirli bir toprak parçasına sahip oluşu ve Kıbrıs Türk halkı ile varlığını devam ettirmektedir. Diğer devletler tarafından tanınmasa da "*de facto*" statüsüyle varlığını sürdürmektedir. Ankara'da büyükelçiliği, ayrıca 20 merkezde temsilciliği ve 31 merkezde de fahri temsilciliği mevcuttur. Ülke içinde 7 adet yabancı misyon şefliği vardır. KKTC pasaportuna ABD, İngiltere ve Fransa vize vermektedir⁷⁹. 50 milletvekilinden oluşan meclisi⁸⁰, 10 bakanlığı⁸¹, işleyen devlet bürokrasisi ile statüsünü her geçen gün daha da güçlendirmektedir.

Sonuç

KKTC Bakanlar Kurulu'nun 21 Nisan 2003'te tek yanlı olarak aldığı, sınır kapılarının açılması ve geçişlerin serbestleştirilmesi kararı, Kıbrıs Türk ve Kıbrıs Rum toplumları arasında yıllardır zihinlerde biriken soru işaretlerine açıklık getirmiştir. Sınır kapılarının açılmasıyla her iki toplumda karşı taraf hakkında kendilerine anlatılanlarla; gerçek durumu karşılaştırma imkânı elde etmiştir. Kıbrıslı Türklerin "*çok zor ekonomik koşullar altında kendilerine muhtaç durumda yaşadıklarını*" düşünen Kıbrıslı Rumlar, kapıların açılmasıyla "*tüm kurumları ile işleyen KKTC'yi*" görmüşlerdir. Ayrıca, sınır kapılarının açılmasıyla Kıbrıs müzakerelerinde önemli bir yer teşkil eden üç özgürlükler konusundan biri olan "*serbest dolaşımın*" kısmen de olsa gerçekleştiği söylenebilir.

23 Nisan 2003 tarihinde Kıbrıs Türk tarafı tek taraflı olarak GKRY'ne sınır kapılarını açmıştır. Bu durum karşısında GKRY de kapılarını KKTC vatandaşlarına açmak zorunda kalmıştır. Açılan sınır kapılarının yapılan

78 Sabahattin İsmail ile 13 Mayıs 2013 tarihinde Lefkoşa'da yapılan görüşme. "Mao devrimi sonrası kurulan Çin'den ayrılma ile kurulan Tayvan'ın BM'de 1990'lı yıllara kadar üye kabul edilmesini daha sonra ise hakkında tanınmama kararı alınmasını ve Çin'in BM'de temsil edilmesinin sağlanmasını örnek vermiştir."

79 Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.mfa.gov.ct.tr/tr-tr/temsilcilikler/ankara.aspx> "Erişim:30.10.2013".

80 Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.cm.gov.nc.tr/Default.aspx> "Erişim:30.10.2013".

81 Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.edevlet.eu/goster.aspx?Uc=tr-tr&grp=0&subid=3> "Erişim:30.10.2013".

müzakerelere olumlu etkisinin olduğunu ve iki halkı kaynaştırdığını söylemek güçtür. Çünkü “Kıbrıslı” diye bir millet yoktur. Kıbrıslılık kavramı 20 Temmuz 1974 sonrası Türkiye’nin Kıbrıs Barış Harekâtı karşısında Yunanistan’ın fiili müdahalede bulunmaması sonucu gelişen bir kavramdır. Zaten Kıbrıslılık kavramı olsa bugün adadaki uzlaşmazlık devam etmezdi.

Ortaklığın yıkıldığı 1963 tarihinden günümüze (2013) geçen yarım asırlık süreçte, çok sayıda müzakere yapılmasına rağmen ortaklığı yeniden tesis etmek mümkün olmamıştır. Görüşmelerin başarıya ulaşmamasında Güney Kıbrıs Rum Yönetimi (GKRY)’nin uluslararası alanda tanınması, BM ve AB üyesi olarak bu üyeliklerin imtiyazlarından yararlanması ve Kıbrıs Türkleri ile egemenliği paylaşmak istememesinin etkili olduğu değerlendirilmektedir. Bu bağlamda çözümsüzlükten en fazla etkilenen tarafın Kıbrıs Türk tarafı olduğu söylenebilir. Kıbrıs adasında yaşayan Türk ve Rum toplumlarının geçmişte yaşananlar nedeniyle birbirlerine duyduğu güvensizlik, yeniden ortaklık tesis edilememesinin başat bir sonucu olmalıdır. Annan süreci sırasında KKTC’nin aldığı tek taraflı kararlar sınırları GKRY’ne açması ve uzun yıllar birbirleri ile sosyolojik ve kültürel etkileşimde bulunmamış iki toplumun kaynaşması hedeflenmiştir. Ayrıca Kıbrıs Türk ve Kıbrıs Rum toplumlarının önyargılardan arınması sağlanarak bunun müzakere sürecini olumlu etkilemesi amaçlanmıştır. Ancak beklenen sonuç elde edilememiştir.

24 Nisan 2004 referandumunun Kıbrıs Türk ve Kıbrıs Rum taraflarında ayrı ayrı uygulanması her iki toplumunda “*self-determinasyon*” hakkının olduğunun BM, AB ve dünya kamuoyu tarafından tescili anlamına gelmektedir. Bu bağlamda KKTC’nin ilanı ve varlığı “*ayrılıkçı bir hareket*” olarak değil Kıbrıs Türk halkının “*self-determinasyon*” hakkını kullanması olarak yorumlanmalıdır. Yapılan referandumda Kıbrıs Türk tarafının *evet* demesiyle Kıbrıs Türk toplumunun uzlaşmacı ve barışçı yapısı gözler önüne serilmiştir. Annan referandumunun olumlu sonuçlanması halinde KKTC’nin varlığına son verecek olması kabul edilmesi güç bir durumdur. Bu bakımdan Kıbrıs Rum tarafının *Hayır* demesi hem Kıbrıs Türklerinin hem de Türkiye’nin elini güçlendirmesi bakımından olumlu ve KKTC olgusunu devam ettirmesi açısından da isabetli olmuştur.

Kıbrıs Türk halkı da, kapıların açılmasıyla yaşadıkları ilk heyecan geçince, kendi ülkelerine daha sıkı sarılmış ve iki kesimliliğin önemini daha iyi kavramışlardır. Kapıların açılmasını müteakip, 2004’te Annan Planı döneminde verilen sözlerle yükseltilen beklentilerin, zaman içerisinde boşa çıktığı görülmüş ve “*kendi sınırlarında güven içerisinde yaşamının*” önemi daha iyi anlaşılmıştır. Bu durum Kıbrıs’ta bulunacak çözümde *iki kesimlik* ilkesinden vazgeçilmemesinin gerekliliği bir kez daha ortaya çıkmıştır. Sınır kapılarının açılmasıyla, her iki halk arasında beklenen kaynaşmanın gerçekleşmemesi Kıbrıs’ta her şeyiyle ayrı iki halkın varlığı gerçeğini gözler önüne sermiştir. Buradan iki halk arasında sadece fiziksel engellerin kalktığını ancak “*Kıbrıslılık*” kavramı temelinde

düşünülecek millet kaynaşmasının olmadığı aşikârdır. Sınırların karşılıklı geçişlere açılmasına rağmen, her iki toplumun mensupları kendi tarafında yaşamaya devam etmiştir. Bu durum, her iki toplumun da kendi ülkelerinde kendilerini daha güvende hissettiğini göstermesi nedeniyle önemlidir. Bu durum, olası bir çözümde “iç içe değil de, yan yana yaşama” gerçeğini bir kez daha gözler önüne sermekte ve iki kesimliliğin önemini pekiştirmektedir.

KKTC, 1963 Kıbrıs Cumhuriyeti'nin yıkılması sonrası devletsiz kalan Kıbrıs Türklerinin kendi yönetimlerini kurarak varlıklarını devam ettirme mücadelesinin bir sonucu olarak kurulmuştur. Kıbrıs Türklerini, 1963-1974 arası Kıbrıs'ta yaşananlar, aradan uzun yıllar geçmesine rağmen yapılan müzakerelerden herhangi bir sonuç alınmaması ve uluslararası alanda Kıbrıslı Rumların tek yanlı eylemleri kendi devletlerini kurmaya yönelttiği söylenebilir. Kurulan bu devletin en önemli sorunu uluslararası platformlarda tanınmamasıdır. Bu sorunun aşılmasında ise KKTC'nin ayrılıkçı bir hareket olarak algılanışı ve BM'nin 541 sayılı kararının etkili olduğu söylenebilir. Devletlerin tanıma işlemi yaparken yeni devletlere koşullar ileri sürmesini engelleyecek bir hukuki ilke bulunmaması onlara dış politikaları ile uyumlu olarak yeni kurulan bir devleti tanıma/tanımama inisiyatifi vermektedir. Bu yüzden devlet olabilmenin tüm gereklerine sahip KKTC'nin tanınmamasının siyasi bir karar olduğu değerlendirilmektedir. Buna rağmen KKTC, Kıbrıs Türk halkı, toprakları üzerinde egemenliği, devlet kurumları ve işleyen bürokrasisi ile her geçen gün varlığını daha da güçlendirmektedir.

KAYNAKÇA

I. Süreli Yayınlar

Milliyet,
Halkın Sesi,
Kıbrıslı,
Yenidüzen,
Volkan,
Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi,
Atatürk Yolu Dergisi,
Kuzey Kıbrıs Dergisi,
Stratejik Analiz Dergisi.

II. Resmi Yayınlar

Resmi Gazete, Kıbrıs Türk Federe Devleti, Meclis Kararları, Ek IV, Sayı:88, Karar No:50, 15 Kasım 1983.
Resmi Gazete, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Bakanlar Kurulu Kararları, Ek IV, Sayı:40, Karar Numarası: E-762-2003, 22 Nisan 2003.
Resmi Gazete, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Bakanlar Kurulu Kararları, Ek IV, Sayı:44, Karar Numarası: E-770-2003, 29 Nisan 2003.
Resmi Gazete, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Bakanlar Kurulu Kararları, Ek IV, Sayı:79, Karar Numarası: T-820-2004, 2 Haziran 2004.

III. Kitaplar

Akritas Planı, KTFD Enformasyon Dairesi Yayınları, Lefkoşa, 1982.
ALEMDAR, Ülkü, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Kara Sınır Kapıları, KKTC Dışişleri Bakanlığı Tanıtma Dairesi, Yayınlanmamış Bilgi Notu, Lefkoşa, 2011.
ATUN, Ata, Kıbrıs Antlaşmaları, Planları ve Önemli BM, AB Kararları (1571-1983), C.1, Samtay Vakfı Yayınları:26, Mağusa, 2007.
_____, Kıbrıs Antlaşmaları, Planları ve Önemli BM, AB Kararları (1983-2008), C.2, Samtay Vakfı Yayınları:27, Lefkoşa, 2008.

- ATUN, Ali Fikret, *İkinci Kıbrıs Seferi*, Harp Akademileri Basımevi, İstanbul, 1999.
- AZARKAN, Ezeli, *Uluslararası Hukukta Devletlerin Tanınması (Slovenya, Hırvatistan ve Bosna-Hersek)*, Adalet Yayınevi, Ankara, 2008.
- ÇAKMAK, Zafer, *Kıbrıs'ta İsyan*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2009.
- ÇEVİKEL, Nuri, *Kıbrıs'ta Osmanlı Mirası*, 47 Numara Yayıncılık, İstanbul, 2006.
- DENKTAŞ, Rauf Raif, *The Cyprus Problem, What It Is-How Can It Be Solved?*, Özyurt Matbaacılık, Ankara, 2004.
- _____, *Rauf Denktaş'ın Hatıraları-5*, Boğaziçi Yayınları, İstanbul, 1997.
- EROĞLU, Hamza; *Kıbrıs Türk Federe Devletin Kuruluşu, Anayasası ve Bağımsızlığı*, Türk Devrim Kurumu Yayınları, Ankara, 1976.
- GÖZLER, Kemal, *Anayasa Hukukuna Giriş*, Ekin Basın Yayım Dağıtım, Bursa, 2010.
- HASGÜLER (Der.), Mehmet, *Kıbrıslılık*, Agora Kitaplığı, 2. bsk., İstanbul, 2009.
- İSMAİL, Sabahattin, *150 Soruda Kıbrıs Sorunu*, Kastaş Yayınları, İstanbul, 1998.
- KESER, Ulvi, *Kıbrıs'ta Yeraltı Faaliyetleri ve Türk Mukavemet Teşkilatı*, IQ Kültür, Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2007.
- KIZILYÜREK, Niyazi, *Doğmamış Bir Devletin Tarihi Birleşik Kıbrıs Cumhuriyeti*, İletişim Yayınları, İstanbul, 2005.
- KÖKSAL, Filiz, *Türk Basınında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Kuruluşu*, Kıbrıs Türk Kültür Derneği Yayını, Ankara, 2013.
- NECATİGİL, Zaim M., *Kıbrıs Uyuşmazlığı ve AİHM Kıskaçında Türkiye*, Turhan Kitabevi Yayınları, 2. bsk., Ankara, 2006.
- ÖZMEN, Süleyman, *Avrasya'nın Kırılma Noktası Kıbrıs*, IQ Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul, 2007.
- ÖZERSAY, Kudret, *Kıbrıs'ı Yeniden Okumak*, İmaj Yayınevi, Ankara, 2009.
- PAZARCI, Hüseyin, *Uluslararası Hukuk*, Turhan Kitabevi, Ankara, 2010.
- SERTER, Vehbi Zeki, *Kıbrıs'ta Rum-Yunan Saldırıları ve Soykırım*, Genelkurmay Askeri Tarih ve Stratejik Etüt Merkezi Yayınları, Ankara, 2008.
- ŞİMŞİR, Bilal N., *AB, AKP ve Kıbrıs*, Bilgi yayınevi, 2. bsk., Ankara, 2004.
- STEPHENS, Robert, *Cyprus- A Place Of Arms*, Pall Mall Press Yayınları, Londra, 1966.
- TARAKÇI, Mustafa, *Kıbrıs Barış Harekâtı*, Hiperlink Yayınları, İstanbul, 2010.
- TOLUNER, Sevin, *Kıbrıs Uyuşmazlığı ve Milletlerarası Hukuk*, Fakülteler Matbaası, İstanbul, 1977.
- TUNCER, Hüner, *Kıbrıs Sarmalı Nasıl Bir Çözüm*, Kaynak Yayınları, 2. bsk., İstanbul, 2012.

YOLAK, Seyit, *1571'den Günümüze Kıbrıs Türk Yönetimleri*, KKTC Milli Eğitim ve Kültür Bakanlığı Yayınları, Lefkoşa, 1989.

KARACA, Erdem, *Türk Basınında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Kuruluş Süreci ve Türkiye'nin Kıbrıs Politikası (1975-1983)*, Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara, 2010.

ŞAHİN, İsmail, *Kıbrıs Başpikoposluğu (1571-1821)*, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2005.

IV. Makaleler

"1963-1974 Döneminde Sosyal ve Ekonomik Yaşantımız", *Kuzey Kıbrıs*, C.2, S.1, 1989.

DENKTAŞ, Rauf Raif, "1975 Nüfus Mübadelesi Anlaşmasının Bilinmeyen Yönleri", *Halkın Sesi*, 11 Ocak 1980, s. 1, s.3; 12 Ocak 1980, s.5; 13 Ocak 1980, s.7.

FIRAT, Melek M., "Helsinki Zirvesinden Günümüze AB-Türkiye İlişkileri Çerçevesinde Kıbrıs Gelişmeleri", *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, C.4, No.1, Ankara, 2004.

GÜLEN, Ahmet, "İnönü Hükümetleri'nin Kıbrıs Politikası (1961-1965)", *Atatürk Yolu Dergisi*, C.13, S.50, Ankara, 2012.

GÜNDÜZ, Aslan, "KKTC'nin Tanınması Sorunu ve Milletlerarası Hukuk", *Halkın Sesi*, 1 Aralık 1983.

ÖZEL, Sebahattin, "Birinci Dünya ve Milli Kurtuluş Savaşları ile Sonrasında Kıbrıs Türkleri'nin Genel Durumu", Haz.: Ali Ahmetbeyoğlu- Erhan Afyoncu, *Dünden Bugüne Kıbrıs Meselesi*, Tarih ve Tabiat Vakfı (TATAV) Yayınları, İstanbul, 2001.

USLU, Nasuh, "Türkiye'nin Dış Politikası 2010", *Türk Dış Politikası Yıllığı 2010*, Siyaset Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA) Yayınları XIV, Ankara, 2011.

SEZER, Sema, "Kıbrıs'ta Saatli Bomba: Mülkiyet Sorunu" *Stratejik Analiz Dergisi*, S.70, Ankara, 2006.

V. İnternet Kaynakları

<http://www.kibristime.com/kibris/sinir-kapilarinin-acilisinin-10uncu-yili-h15660.html> (Erişim:08.03.2014).

<http://www.mfa.gov.ct.tr/tr-tr/temsilcilikler/ankara.aspx> (Erişim:30.10.2013).

<http://www.cm.gov.nc.tr/Default.aspx> (Erişim:30.10.2013).

<http://www.edevlet.eu/goster.aspx?Uc=tr-tr&grp=0&subid=3> (Erişim:30.10.2013).

VI. Sözlü Tarih Görüşmeleri

Ata Atun ile 4 Temmuz 2013 tarihinde Gazimağusa'da yapılan görüşme.

İsmail Bozkurt ile 24 Ağustos 2012 tarihinde Gazimağusa'da yapılan görüşme.

Mehmet Ali Talat ile 19 Nisan 2013 tarihinde Lefkoşa'da yapılan görüşme.

Osman Ertuğ ile 6 Haziran 2013 tarihinde Lefkoşa'da yapılan görüşme.

Sabahattin İsmail ile 13 Mayıs 2013 tarihinde Lefkoşa'da yapılan görüşme.

EKLER

Kıbrıs Kara Sınır Kapıları⁸²

82 Alemdar, A.g.b.n., s.3.